

DOMINIK DĄBROWSKI*, ŁUKASZ ZBUCKI**

Uwarunkowania czasu wolnego spędzanego na terenach leśnych przez studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie. Celem artykułu jest ocena uwarunkowań czasu wolnego spędzanego na terenach leśnych przez studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Zwrócono w nim uwagę na potrzebę realizacji czasu wolnego w lesie, rolę lasu w życiu respondentów oraz ilość czasu, jaką spędzają w tym środowisku, i najczęściej wykorzystywane formy rekreacyjne. Ocenie poddano także korzyści oraz ograniczenia w organizacji czasu wolnego spędzanego w lesie. Jako kryteria oceny przyjęto: płeć, miejsce zamieszkania oraz odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu. Badania empiryczne przeprowadzono w 2013 r., z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, a materiał badawczy zebrano na podstawie kwestionariusza ankiety wśród 400 studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Młodzież akademicka w większości deklaruwała chęć spędzania wolnego czasu na terenach leśnych, z dala od środowiska, w którym żyje na co dzień. Preferowanymi przez nią formami rekreacyjnymi były marsze i spacerowanie oraz jazda na rowerze. Zainteresowaniem cieszyło się także zbieranie grzybów i innych owoców runa leśnego oraz spotkania towarzyskie. Przebywanie człowieka w środowisku leśnym daje korzyści związane z regeneracją fizyczną i psychiczną, wewnętrznym wyciszeniem, odpoczynkiem, poprawą nastroju i rozładowaniem stresu. Jako ograniczenia respondenci podali: obawę przed kontaktem z dziką zwierzyzną żyjącą w lesie, następstwa ugryzienia przez kleszcze oraz odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu.

Słowa kluczowe: uwarunkowania czasu wolnego, rekreacja, las, młodzież

* Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Katedra Kultury Fizycznej i Fizjoterapii, e-mail: d.dabrowski@dydaktyka.pswbp.pl, tel. 698 619 856.

** Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Katedra Nauk o Środowisku, e-mail: l.zbucki@dydaktyka.pswbp.pl, tel. 697 402 738.

1. Wprowadzenie

Las jest jednym z elementów przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej, który ma korzystny wpływ na zdrowie oraz dobre samopoczucie fizyczne i psychiczne człowieka, a także właściwości tłumienia hałasu i redukcji prędkości wiatru. Estetyczne walory lasów to przede wszystkim bogactwo gatunkowe, różnorodność roślin, zmienność sezonowa, zróżnicowanie drzewostanów, a także występowanie bagien, zbiorników wodnych, łąk, torfowisk oraz polan. Miejsca atrakcyjne pod względem odgłosów natury są preferowane jako miejsca wypoczynku, regeneracji fizycznych i psychicznych sił człowieka, stając się jednocześnie obszarami intensywnie eksploatowanymi turystycznie (Bernat 2011).

Las jest atrakcyjnym miejscem do wypoczynku, ponieważ jest ogólnie dostępny i nie wymaga uiszczania opłat za przebywanie w nim, z wyjątkiem niektórych parków narodowych oraz rezerwatów.

Według Małgorzaty Bombol czas wolny jest zjawiskiem wielowymiarowym, spełniającym się w sferach: biologicznej, psychicznej, społecznej i ekonomicznej jednostki. Jest to czas będący przeciwieństwem czasu pracy. Jego specyfiką jest brak obciążenia rygorami wykonalności oraz wolność wyboru co do podejmowanych aktywności. Czas wolny sprzyja procesom rozwoju jednostki i społeczeństwa, a także procesom rozwoju gospodarczego (Bombol 2008).

Z pojęciem czasu wolnego łączy się często termin „rekreacja”. Rekreacja wynika z pobudek wewnętrznych jednostki i nakierowana jest bardziej na osiągnięcie satysfakcji z działań rekreacyjnych niż na otrzymanie jakiegokolwiek nagrody zewnętrznej (Heywood 2002; Palisano, Chiarello, Orlin 2011).

Realizowana systematycznie aktywność fizyczna pod postacią rekreacji ruchowej pozwala na zachowanie oraz regenerację sił fizycznych i psychicznych. Tymczasem statystyki mówią, że niewielki odsetek Polaków korzysta z rekreacji systematycznie. Dodając do tego niewłaściwe nawyki w odżywianiu i higienie pracy oraz wypoczynku, otrzymujemy obraz słabej kondycji współczesnego Polaka (Fąk, Opoka 1995). Opierając się głównie na motorycznej aktywności człowieka, rekreacyjne formy wypoczynku mają ogromne znaczenie biologiczne, którego często pozbawione są inne kulturowe formy spędzania czasu wolnego (Siwiński 1996).

Według Emilii Janeczko turystyka i rekreacja na terenach leśnych, biorąc pod uwagę konieczność ochrony środowiska oraz spełnianie przez las funkcji produkcyjnych, nie może rozwijać się w sposób dynamiczny. Jednym ze sposobów uregulowania rozwoju turystyki i rekreacji na obszarach leśnych jest ich odpowiednie zagospodarowanie (Janeczko 2011).

Badania opinii społecznej dotyczące preferowanych form rekreacji w lasach ukazują również ulubione miejsca wypoczynku oraz oczekiwane sposoby zagospodarowania rekreacyjnego obszarów leśnych. Większość ruchu turystycznego skoncentrowana jest nad jeziorami i rzekami. Penetracja lasu i wybór miejsca wypoczynku uzależnione jest od położenia lasu w stosunku do miejsca zamieszkania, preferowanego rodzaju wypoczynku oraz możliwości realizacji różnych form rekreacji (Janeczko 2002).

Jednym z rodzajów aktywności turystycznej jest turystyka leśna określana mianem sylwaturystyki (Kozioł, Muszyński 2009). Można ją zdefiniować jako rodzaj podróžowania po obszarach zalesionych w celach krajoznawczych lub spędzanie wolnego czasu w lesie w formie czynnego wypoczynku (Głowacki 2006). Sylwaturystyka stanowi odmianę turystyki wiejskiej, która rozwija się na terenie gospodarstwa leśnego (Laurów 2006).

Sylwaturystyka dostarcza wielu atrakcji, m.in. urozmaiconych usług wypoczynkowo-rekreacyjnych oraz wieloaspektowej edukacji społeczeństwa. Poprzez turystykę można wzmacniać i regenerować siły fizyczne i psychiczne, a także kształtować osobowość (Kozioł, Muszyński 2009). Ludzie na całym świecie nadal korzystają z darów lasu oraz pielęgnują wiedzę o roślinnych pożytkach (Asibey 1986; Nolan 1998). Zbiór leśnych owoców i grzybów nie tylko w Polsce, ale i w innych krajach Europy jest ważnym elementem tradycji, a także popularnym sposobem spędzania czasu wolnego w lesie (Lindhagen, Hornmsten 2000).

Zdrowotne właściwości ekosystemów leśnych wpływają na rozwój turystyki i rekreacji, przede wszystkim na terenach, które są powszechnie uznawane za uzdrowiskowe. Ponadto lasy przyczyniają się do oczyszczania powietrza z metali ciężkich i pyłów oraz tłumienia hałasu, przez co wpływają korzystnie na mikroklimat obszarów zurbanizowanych (Milewski 2012).

Lasy pełnią wiele funkcji, w tym funkcje gospodarcze, ochronne i społeczne. Pojęcie funkcji rozumiane jest jako wszelkie korzyści czerpane z lasu. Ranga funkcji wynika zatem z zapotrzebowania płynącego ze strony społeczeństwa (Mandziuk, Janeczko 2009).

Celem artykułu jest ocena uwarunkowań czasu wolnego spędzanego na terenach leśnych przez studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Zwrócono w nim uwagę na ocenę potrzeby spędzania czasu wolnego w lesie oraz rolę lasu w życiu respondentów, ilość czasu spędzanego w tym środowisku i najczęściej wybierane formy rekreacyjne. Ocenie poddano także korzyści wynikające ze spędzania czasu wolnego w lesie oraz ograniczenia w organizacji tego czasu. Jako kryteria oceny przyjęto: płeć, miejsce zamieszkania oraz odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu.

2. Materiał i metody badań

Badania empiryczne przeprowadzono w 2013 r. z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, a materiał badawczy zebrano na podstawie kwestionariusza ankiety wśród 400 studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Materiał opracowano metodami statystycznymi zgodnie z obowiązującymi w tym względzie zasadami, wykorzystując do tego celu pakiet STATISTICA. Analiza statystyczna prezentuje wyniki bazujące na procentowym rozkładzie liczebności, współzależność pomiędzy zmiennymi badano testem niezależności Chi-kwadrat, natomiast istotność różnic określono na poziomie $p < 0,05$.

W badaniu wzięło udział 237 kobiet i 163 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 21,7 lat. Analiza wykazała, że większość z nich mieszkała w mieście (59%), z czego mężczyźni stanowili 66,9%, a kobiety 53,6%. Wieś jako miejsce zamieszkania wskazało 41% (w tym kobiety 46,4%, a mężczyźni 33,1%).

Odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu do 1 km wskazało 31,3% respondentów, zaś powyżej 5 km – 39,7% osób. W przypadku pozostałych osób odległość ta wynosiła 2-4 km.

3. Wyniki badań

Oceniając czynniki wpływające na odczuwanie potrzeby spędzania czasu wolnego na terenach leśnych (tab. 1), stwierdzono, iż płeć respondentów, miejsce ich zamieszkania oraz odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu nie różnicowały respondentów w odczuwaniu tej potrzeby w sposób istotny statystycznie ($p > 0,05$). Nieznacznie częściej mieszkańcy miast wskazywali na potrzebę spędzania czasu wolnego (70,1%) niż młodzież z terenów wiejskich (62,2%). Stwierdzono również, że wraz ze zmniejszającą się odległością do najbliższego lasu u młodych osób wzrastała potrzeba i chęć spędzania czasu wolnego w lesie.

Stwierdzono różnice w ocenie roli lasu w życiu respondentów w zależności od odległości miejsca ich zamieszkania od lasu ($p = 0,006$). We wszystkich grupach najczęściej wskazywana była przeciętna i ważna rola lasu. Wyraźne różnice wystąpiły w grupach wskazujących na bardzo ważną rolę lasu. Dotyczyły one osób mieszkających bardzo blisko lasu (do 1 km). Pozostałe grupy były znacznie mniej liczne (tab. 2). Osoby, w których życiu las nie pełnił istotnej roli, najczęściej mieszkały z dala od niego (ponad 5 km) i byli to głównie mężczyźni pochodzący z terenów miejskich.

Tabela 1. Odczuwanie potrzeby spędzania czasu wolnego w lesie

Zmienna	Potrzeba spędzania czasu wolnego w lesie		Chi ²	p
	tak	nie		
Płeć:				
kobieta	67,5	32,5	0,151	0,697
mężczyzna	65,6	34,4		
Miejsce zamieszkania:				
miasto	70,1	29,9	2,708	0,099
wieś	62,2	37,8		
Odległość do lasu:				
< 1 km	72,0	28,0	2,479	0,289
2-4 km	65,5	34,5		
> 5 km	63,3	36,7		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Rola lasu w życiu respondentów

Zmienna	Rola lasu				Chi ²	p
	bardzo ważna	ważna	przeciętna	nie ma znaczenia		
Płeć:						
kobieta	13,1	38,0	43,5	5,5	6,078	0,108
mężczyzna	15,3	31,9	41,1	11,7		
Miejsce zamieszkania:						
miasto	12,8	34,2	42,7	10,3	4,355	0,225
wieś	15,8	37,2	42,1	4,9		
Odległość do lasu:						
< 1 km	20,8	31,2	44,0	4,0	17,866	0,006
2-4 km	9,5	42,2	43,1	5,2		
> 5 km	12,0	33,5	41,2	13,3		

Źródło: opracowanie własne.

Ilość czasu spędzanego w lesie (tab. 3) uzależniona była również od odległości od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu ($p = 0,039$). Przeważały tu osoby spędzające do 2 godzin w lesie i dotyczyło to wszystkich grup. Przy czym wraz ze zwiększaniem się odległości od miejsca zamieszkania do lasu, maleje potrzeba respondentów spędzania czasu wolnego na terenie lasu.

W grupie osób, których miejsce zamieszkania oddalone było od lasu o ponad 5 km, zaobserwowano zmniejszanie się ilości czasu wolnego spędzanego na tym terenie. Osoby mieszkające od 2 do 4 km od lasu i deklarujące powyżej 2 godzin spędzanych w lesie stanowiły tak samo liczną grupę jak grupa osób spędzających w nim ponad 5 godzin czasu wolnego.

Tabela 3. Ilość czasu spędzanego w lesie (średnio w tygodniu)

Zmienna	Ilość czasu			Chi ²	p
	< 2 godz.	3-4 godz.	> 5 godz.		
Płeć:					
kobieta	62,9	16,4	20,7	3,712	0,156
mężczyzna	55,2	23,9	20,9		
Miejsce zamieszkania:					
miasto	56,8	22,2	20,9	3,262	0,196
wieś	64,1	15,2	20,7		
Odległość do lasu:					
< 1 km	68,0	12,0	20,0	10,096	0,039
2-4 km	62,2	18,9	18,9		
> 5 km	51,9	25,3	22,8		

Źródło: opracowanie własne.

Płeć i miejsce zamieszkania respondentów nie różnicowały istotnie statystycznie odpowiedzi osób uczestniczących w badaniu ($p > 0,05$). W omawianych grupach dominowało spędzanie do 2 godzin czasu wolnego w lesie.

Analizując formy rekreacyjne wybierane przez młodzież w wolnym czasie spędzonym na terenie lasu (tab. 4), stwierdzono, iż płeć respondentów różnicuje istotnie statystycznie ($p < 0,05$) wybór form, takich jak: marsze i spacer, bieganie, zbieractwo, wycieczki, łowiectwo i gry terenowe. Z badań wynika, że domoną mężczyzn jest bieganie, łowiectwo i rozmaite gry terenowe. Kobiety preferują natomiast marsze i spacer, zbieranie runa leśnego, a także udział w wycieczkach.

Miejsce zamieszkania respondentów w niewielkim stopniu różnicowało wybór form rekreacyjnych, w których uczestniczyła młodzież (tab. 5). Różnice istot-

Tabela 4. Formy rekreacyjne realizowane w czasie wolnym a płeć

Formy rekreacyjne	Płeć		Chi ²	p
	kobiety	mężczyźni		
Marsze i spacer	58,2	42,9	9,037	0,003
Bieganie	15,2	27,0	8,410	0,004
Jazda rowerem	49,4	47,9	0,088	0,766
Jeździectwo	5,5	2,5	2,181	0,139
Zbieractwo (grzyby, runo leśne itp.)	48,1	36,2	5,576	0,018
Spotkania towarzyskie	23,6	28,2	1,072	0,300
Wycieczki	26,2	17,2	4,468	0,034
Łowiectwo	1,7	9,8	13,433	0,000
Obserwacje	16,5	12,9	0,966	0,325
Gry terenowe	6,3	16,0	9,719	0,002

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Formy rekreacyjne realizowane w czasie wolnym a miejsce zamieszkania

Formy rekreacyjne	Miejsce zamieszkania		Chi ²	p
	miasto	wieś		
Marsze i spacer	46,1	59,8	7,144	0,007
Bieganie	18,4	22,6	1,051	0,305
Jazda rowerem	50,4	46,9	0,466	0,495
Jeździectwo	5,1	3,0	1,019	0,313
Zbieractwo (grzyby, runo leśne itp.)	35,5	53,7	13,017	0,000
Spotkania towarzyskie	31,2	17,7	9,238	0,002
Wycieczki	25,2	17,7	3,175	0,074
Łowiectwo	3,8	6,7	1,654	0,198
Obserwacje	14,9	15,2	0,006	0,937
Gry terenowe	12,4	7,3	2,689	0,101

Źródło: opracowanie własne.

ne statystycznie stwierdzono w takich formach, jak: marsze i spacer, zbieractwo oraz spotkania towarzyskie ($p < 0,05$). Mieszkańcy miast częściej wybierali spotkania towarzyskie w wolnym czasie na terenie lasu niż ich rówieśnicy z terenów wiejskich, którzy preferowali raczej zbieractwo oraz marsze i spacer.

Wyboru form rekreacyjnych nie determinowała odległość do najbliższego lasu (tab. 6). Nie stwierdzono w tym względzie różnic istotnych statystycznie ($p > 0,05$). Potwierdzeniem tego są preferencje respondentów co do form rekreacji, przy czym formy biegowe nieco częściej wybierane były przez osoby mieszkające w niewielkiej odległości do lasu. Wraz z odległością spadało zainteresowanie bieganiem. Odwrotnie sytuacja przedstawia się w przypadku uczestnictwa w wycieczkach i spotkaniach towarzyskich. Respondenci częściej wybierali te

Tabela 6. Formy rekreacyjne realizowane w czasie wolnym a odległość do najbliższego lasu

Formy rekreacyjne	Odległość			Chi ²	p
	< 1 km	2-4 km	> 5 km		
Marsze i spacer	54,4	55,2	48,1	1,716	0,424
Bieganie	24,8	19,8	16,4	3,036	0,219
Jazda rowerem	45,6	50,0	50,0	0,665	0,717
Jeździectwo	4,0	3,5	5,1	0,458	0,795
Zbieractwo (grzyby, runo leśne, itp.)	49,6	43,1	38,6	3,438	0,179
Spotkania towarzyskie	24,0	25,9	26,6	0,252	0,881
Wycieczki	17,6	28,4	22,2	4,078	0,130
Łowiectwo	7,2	4,3	3,8	1,866	0,393
Obserwacje	18,4	11,2	15,2	2,441	0,295
Gry terenowe	12,0	7,8	10,8	1,240	0,538

Źródło: opracowanie własne.

formy, pomimo znacznie większej odległości od miejsca zamieszkania do lasu. Natomiast chęć spotykania się w towarzystwie nie była uzależniona od odległości, jaką trzeba było pokonać.

Różnice w ocenie korzyści ze spędzania czasu wolnego z uwzględnieniem podziału na płeć respondentów (tab. 7) stwierdzono w takich aspektach, jak: regeneracja fizyczna i psychiczna, względy poznawcze i edukacyjne, poprawa nastroju, potrzeba wysiłku fizycznego i poszukiwanie atrakcji ($p < 0,05$). Kobiety częściej zwracały uwagę na korzyści związane z relaksem, względami poznawczymi i edukacyjnymi oraz odczuciem poprawy nastroju. Mężczyźni wykazywali częściej w wolnym czasie potrzebę wysiłku fizycznego, a także potrzebę ciekawości, która wyrażała się w poszukiwaniu atrakcji.

Tabela 7. Korzyści ze spędzania czasu wolnego w lesie a płeć

Korzyści	Płeć		Chi ²	p
	kobieta	mężczyzna		
Regeneracja fizyczna i psychiczna (relaks)	62,9	49,1	7,503	0,006
Poznawcze i edukacyjne	8,0	2,5	5,515	0,019
Wymiar materialny (np. grzyby)	31,6	27,6	0,749	0,386
Wyciszenie	42,6	34,4	2,763	0,096
Odpooczynek	41,8	33,7	2,629	0,105
Poprawa nastroju	25,3	16,6	4,346	0,037
Rozładowanie stresu	21,5	21,5	0,000	0,991
Wysiłek fizyczny	10,1	21,5	9,887	0,002
Poszukiwanie atrakcji	5,5	12,3	5,873	0,015
Doskonalenie sztuki przetrwania (survival)	4,6	8,0	1,903	0,167
Rozrywka	10,5	13,5	0,809	0,368
Możliwość obcowania z ludźmi	8,0	12,3	1,985	0,159
Brak korzyści	2,1	3,1	0,363	0,546

Źródło: opracowanie własne.

Na różnice w ocenie korzyści wpływ miało miejsce zamieszkania respondentów ($p < 0,05$). Mieszkańcy miast częściej niż ich rówieśnicy z terenów wiejskich wskazywali na korzyści w postaci rozrywki, okazji do spotkań i obcowania z innymi ludźmi. Wielu z nich miało jednak problem z oceną lub wskazywali na brak korzyści. Respondenci z terenów wiejskich podkreślali korzyści związane z regeneracją fizyczną i psychiczną oraz wyciszeniem (tab. 8).

Odczuwanie barier ograniczających realizację czasu wolnego na terenach leśnych (tab. 9) w niewielkim stopniu zależało od płci respondentów. Uwagę zwraca jedynie w przypadku kobiet obawa przed kontaktem z dziką zwierzyną lub kleszczami, zaś u mężczyzn – mniejsza umiejętność organizowania czasu wolnego w środowisku leśnym ($p < 0,05$). W przypadku pozostałych ograniczeń nie stwierdzono różnic istotnych statystycznie pod względem płci respondentów.

Tabela 8. Korzyści ze spędzania czasu wolnego w lesie a miejsce zamieszkania

Korzyści	Miejsce zamieszkania		Chi ²	p
	miasto	wieś		
Regeneracja fizyczna i psychiczna (relaks)	52,1	65,2	6,780	0,009
Poznawcze i edukacyjne	7,3	3,7	2,428	0,129
Wymiar materialny (np. grzyby)	26,9	34,8	2,809	0,094
Wyciszenie	33,3	47,6	8,189	0,004
Odpooczynek	41,4	34,1	2,175	0,140
Poprawa nastroju	18,4	26,2	3,502	0,061
Rozładowanie stresu	22,2	20,1	0,253	0,615
Wysiłek fizyczny	15,8	12,8	0,700	0,402
Poszukiwanie atrakcji	9,4	6,7	0,921	0,337
Doskonalenie sztuki przetrwania (survival)	5,6	6,7	0,226	0,635
Rozrywka	14,5	7,3	4,907	0,027
Możliwość obcowania z ludźmi	13,7	4,3	9,653	0,002
Brak korzyści	3,8	0,6	4,123	0,042

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9. Ograniczenia udziału w czasie wolnym na terenach leśnych a płeć

Ograniczenia/bariery	Płeć		Chi ²	p
	kobiety	mężczyźni		
Zakaz wstępu na wybrane obszary lub poza wyznaczone trasy	19,8	19,0	0,041	0,840
Bariery środowiskowe/naturalne (np. bagna)	16,5	20,2	0,939	0,332
Opłaty wstępu	4,6	7,4	1,319	0,251
Brak zagospodarowania turystycznego	24,1	25,2	0,063	0,801
Niechęć wchodzenia do lasu lub nieumiejętność poruszania się w lesie	16,9	11,0	2,652	0,103
Brak oznaczenia miejsc i wybranych atrakcji	19,0	14,7	1,229	0,267
Odległość od miejsca zamieszkania	35,4	35,0	0,009	0,922
Obawa przed kontaktem ze zwierzyną, kleszczami	56,5	36,2	16,008	0,000
Brak inicjatorów czasu wolnego na terenach leśnych	13,5	13,5	0,000	0,998
Brak umiejętności organizacyjnych	3,0	8,6	6,165	0,013
Brak chęci przebywania w takim środowisku	19,0	22,7	0,816	0,366
Brak informacji o możliwościach spędzania czasu na terenach leśnych	19,8	14,1	2,189	0,138

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 10. Ograniczenia w spędzaniu czasu wolnego na terenach leśnych a miejsce zamieszkania

Ograniczenia/bariery	Miejsce zamieszkania		Chi ²	p
	miasto	wieś		
Zakaz wstępu na wybrane obszary lub poza wyznaczone trasy	17,5	21,9	1,213	0,271
Bariery środowiskowe/naturalne (np. bagna)	17,1	18,9	0,215	0,643
Opłaty wstępu	5,6	6,1	0,052	0,819
Brak zagospodarowania turystycznego	23,5	26,2	0,383	0,536
Niechęć wchodzenia do lasu lub nieumiejętność poruszania się w lesie	14,5	14,0	0,021	0,887
Brak oznaczenia miejsc i wybranych atrakcji	17,5	16,5	0,076	0,782
Odległość od miejsca zamieszkania	38,5	31,1	2,286	0,131
Obawy przed kontaktem ze zwierzyną, kleszczami	45,7	51,8	1,438	0,231
Brak inicjatorów czasu wolnego na terenach leśnych	13,7	13,4	0,005	0,940
Brak umiejętności organizacyjnych	5,1	5,5	0,025	0,874
Brak chęci przebywania w takim środowisku	20,9	20,1	0,039	0,842
Brak informacji o możliwościach spędzania czasu na terenach leśnych	14,9	21,3	2,711	0,099

Źródło: opracowanie własne.

Miejsce zamieszkania nie wpływało na ocenę ograniczeń udziału młodzieży w czasie wolnym na terenach leśnych ($p > 0,05$). Odczucia dotyczące ograniczeń były więc bardzo zbliżone w obu grupach. Młodzież pochodząca z miast, podobnie jak młodzież z terenów wiejskich, najczęściej wymieniała obawy przed kontaktem ze zwierzyną leśną lub kleszczami. W dalszej kolejności wybór lasu jako miejsca spędzania czasu wolnego był uzależniony od odległości, jaką trzeba pokonać z miejsca zamieszkania do najbliższego lasu, jak również od jego przystosowania i zagospodarowania turystycznego (tab. 10).

4. Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonych badań nad czasem wolnym spędzonym przez młodzież z Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej stwierdzono, że:

1. Płeć respondentów, ich miejsce zamieszkania ani odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu nie różnicują istotnie respondentów w odczuwa-

niu potrzeby spędzania czasu wolnego na terenach leśnych. Nieznacznie częściej mieszkańcy miast wskazywali na potrzebę takiego spędzania czasu wolnego niż młodzież z terenów wiejskich, przy czym im mniejsza była odległość do najbliższego lasu, tym większa potrzeba spędzania czasu wolnego w lesie.

2. Ilość czasu spędzanego w lesie uzależniona była od odległości miejsca zamieszkania do najbliższego lasu. Przeważały tu osoby spędzające do 2 godzin czasu wolnego w lesie, przy czym im większa była odległość do lasu, tym mniejsza potrzeba spędzania czasu wolnego w lesie.

3. Płeć respondentów różnicuje istotnie statystycznie wybór w czasie wolnym takich form, jak: marsze i spacer, bieganie, zbieractwo, wycieczki, łowiectwo i gry terenowe. Domeną mężczyzn okazało się bieganie, łowiectwo i rozmaite gry terenowe, zaś kobiety preferowały marsze i spacer oraz zbieranie runa leśnego, a także uczestnictwo w wycieczkach.

4. Miejsce zamieszkania respondentów w niewielkim stopniu różnicowało wybór form rekreacyjnych przez młodzież. Mieszkańcy miast preferowali spotkania towarzyskie w wolnym czasie na terenie lasu, a ich rówieśnicy z terenów wiejskich – zbieractwo oraz marsze i spacer.

5. Formy biegowe częściej były wybierane przez osoby mieszkające w niewielkiej odległości od lasu, a wraz ze zwiększającą się odległością spadało zainteresowanie bieganiem. Natomiast uczestnictwo w wycieczkach oraz spotkaniach towarzyskich miało charakter odwrotny. Według młodzieży chęć spotykania się w towarzystwie nie zależy od odległości, jaką trzeba pokonać.

6. Oceniając korzyści z uczestnictwa w czasie wolnym z uwzględnieniem podziału na płeć, stwierdzono, iż kobiety częściej zwracały uwagę na korzyści związane z relaksem, względami poznawczymi i edukacyjnymi oraz odczuciem poprawy nastroju, natomiast mężczyźni wykazywali raczej potrzebę wysiłku fizycznego, a także potrzebę ciekawości (poszukiwanie atrakcji).

7. Mieszkańcy miast częściej wskazywali na korzyści wynikające z rozrywki oraz okazji do spotkań i obcowania z innymi ludźmi, a mieszkańcy wsi podkreślali korzyści związane z regeneracją fizyczną i psychiczną oraz wyciszeniem.

8. Oceniając bariery ograniczające realizację czasu wolnego na terenach leśnych, uwagę zwraca jedynie w przypadku kobiet obawa przed kontaktem z dziką zwierzyną lub kleszczami, zaś u mężczyźni – mniejsza umiejętność organizowania wolnego czasu.

9. Młodzież pochodząca z miast, podobnie jak młodzież z terenów wiejskich, najczęściej wymieniała takie bariery, jak: obawa przed kontaktem ze zwierzyną lub kleszczami, a także odległość, jaką trzeba pokonać z miejsca zamieszkania do najbliższego lasu oraz nieodpowiednie przystosowanie i zagospodarowanie turystyczne miejsc leśnych.

Wyniki badań wskazują na większą potrzebę edukacji w środowiskach zarówno dzieci, jak i młodzieży, w tym młodzieży akademickiej. Las jest wyjątkowym

miejscem do podejmowania szeroko pojętej aktywności w czasie wolnym, bez konieczności ingerencji w naturalną przestrzeń. Bogactwo doznań i bodźców może bowiem pozytywnie wpływać na rozwój i życie człowieka w każdym wieku. Warunek jest jeden: trzeba tam być.

Literatura

- Asibey E.O.A. (1986), *Wildlife and Food Security*, paper prepared for FAO Forestry Department.
- Bernat S. (2011), Atrakcyjność dźwiękowa polskich parków narodowych, w: *Turystyka w lasach i na obszarach przyrodniczo cennych*, Studia i Materiały CEPL Rogów, R.13, nr 3(28): 83-88.
- Bombol M. (2008), *Czas wolny jako kategoria diagnostyczna procesów rozwoju społeczno-gospodarczego*, Monografie i opracowania nr 555, Warszawa: Wyd. SGH.
- Fąk T., Opoka D. (1995), Aspekty zdrowotne rekreacji ruchowej w opinii studentów AWF we Wrocławiu, w: *Styl życia a zdrowie. Dylematy teorii i praktyki*, red. Z. Czapliski, W. Muzyka, Olsztyn: PTP.
- Głowacki S. (2006), Znaczenie gospodarcze i rekreacyjne dolnych warstw lasu, *Leśne Prace Badawcze*, nr 3: 99-114.
- Heywood J.L. (2002), The cognitive and emotional components of behavior norms in outdoor recreation, *Leisure Science*, nr 24(3-4): 271-281.
- Janeczko E. (2002), *Środowiskowe i społeczne uwarunkowania rekreacyjnej funkcji lasów Mazowieckiego Parku Krajobrazowego* [praca doktorska], Warszawa: SGGW.
- Janeczko E. (2011), Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne Lasów Państwowych w Polsce – stan obecny i perspektywy, w: *Turystyka i rekreacja na obszarach niezurbanizowanych – wybrane zagadnienia*, red. J. Kiryłow, Warszawa: SGGW.
- Koziół L., Muszyński Z. (2009), Atrakcyjność rewirów leśnych jako obszarów recepcji turystycznej, *Zeszyty Naukowe MWSE*, nr 2(13): 317-327.
- Laurów Z. (2006), Niewykorzystanie walorów turystycznych polskich lasów, w: *Rola turystyki, rekreacji i zabawy w edukacji leśnej społeczeństwa*, Studia i Materiały CEPL Rogów, R. 8, nr 8(13): 121-129.
- Lindhagen A., Hornsten L. (2000), Forest recreation in 1977 and 1997 in Sweden: Changes in public preferences and behaviour, *Forest*, t. 73, nr 2: 143-153.
- Mandziuk A., Janeczko K. (2009), Turystyczne i rekreacyjne funkcje lasu w aspekcie marketingowym, w: *Turystyka w lasach i na obszarach przyrodniczo cennych*, Studia i Materiały CEPL Rogów, R.11, nr 4(23): 65-71.
- Milewski W. (red.) (2012), *Lasy w Polsce*, Warszawa: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, www.lasy.gov.pl/dokumenty/materiały_promocyjne/lasy-w-polsce-2012/view [15.03.2014].
- Nolan J.M. (1998), The roots of tradition: Social ecology, cultural geography, and medicinal plant knowledge in tire Ozark-Ouachita Highlands, *Journal of Ethnobiology*, nr 18(2): 249-269.

- Palisano R.J., Chiarello L.A., Orlin M. (2011), Determinants of intensity of participation in leisure and recreational activities by children with cerebral palsy, *Developmental Medicine & Child Neurology*, nr 53: 142-149, doi:10.1111/j.1469-8749.2010.03819.x.
- Siwiński W. (1996), Czas wolny i jego problematyka społeczno-wychowawcza w pozaszkolnej kulturze fizycznej i turystyce, w: *Sport, rekreacja ruchowa, turystyka*, red. W. Siwiński, Poznań: PDW Ławica.

Determinants of free time spent in forested areas by students of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Abstract. The aim of the paper is to assess the determinants of free time spent in forested areas by students of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Poland. In the paper, the authors have assessed the need to spend free time in forest, the role of the forest in the respondents' lives, how much time they spend in this forest environment, and what forms of recreation they pursue here. The authors have also listed the benefits of spending free time in this environment, and what limitations young people have in organizing and using their free time in the forest. The above-mentioned aspects have been assessed analyzing the following factors: sex, place of residence, distance to the nearest forest. The empirical study was conducted in 2013, applying the diagnostic survey method and questionnaire form. The study was carried out on 400 students of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Poland. The university students mostly declared a will to spend their free time in forested areas, far away from the places they live in. The most popular forms of recreation were marches and strolls, and cycling. The respondents also displayed interest in other activities such as mushroom-picking and socializing in the forest. Spending time in the forest provides various benefits, as was listed by the youths surveyed, i.e. physical and mental recuperation of the body, the need for internal peace and rest, mood improvement, and the possibility of stress relief. While assessing the barriers to spending time in forested areas, the respondents pointed out fear of encountering wild animals and the possibility of being bitten by a tick. Quite an important barrier stated was the distance from the place of their residence to the nearest woods.

Keywords: free-time determinants, recreation, forest, youth